

พระราชบัญญัติ
เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือก
พุทธศักราช ๒๔๘๔

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล

คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

(ตามประกาศประธานสภาผู้แทนราษฎร ลงวันที่ ๔ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๘๐)

อาทิตยทิพอาภา

พล.อ. พิชยนทรโยธิน

ตราไว้ ณ วันที่ ๒๔ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๘๔

เป็นปีที่ ๘ ในรัชกาลปัจจุบัน

โดยที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติว่า สมควรแก้ไขกฎหมายว่าด้วยเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่ง
ช้างเผือก

จึงมีพระบรมราชโองการให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้ โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร
ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัติให้เรียกว่า “พระราชบัญญัติเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่ง
ช้างเผือก พุทธศักราช ๒๔๘๔”

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือกรัตนโกสินทรศก
๑๒๘ และบรรดากฎหมาย กฎและข้อบังคับอื่น ๆ ในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งขัดแย้ง
กับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประธานของเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือก
และทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะพระราชทานและเรียกคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้

มาตรา ๕ เครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้ สำหรับพระราชทานผู้กระทำความดีความชอบเป็นประโยชน์แก่
ราชการหรือสาธารณชน ตามที่ทรงพระราชดำริเห็นสมควร

มาตรา ๖ เจ้านายหรือผู้มีเกียรติของต่างประเทศอาจได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้ได้

มาตรา ๗ เครื่องราชอิสริยาภรณ์แบ่งเป็น ๘ ชั้น มีนามดังต่อไปนี้

ชั้นสูงสุด มหาปรมาภรณ์ช้างเผือก	อักษรย่อ ม.ป.ช.
ชั้นที่ ๑ ประถมาภรณ์ช้างเผือก	อักษรย่อ ป.ช.
ชั้นที่ ๒ ทวีติยาภรณ์ช้างเผือก	อักษรย่อ ท.ช.
ชั้นที่ ๓ ตริตาภรณ์ช้างเผือก	อักษรย่อ ต.ช.
ชั้นที่ ๔ จัตวาภรณ์ช้างเผือก	อักษรย่อ จ.ช.
ชั้นที่ ๕ เบญจมาภรณ์ช้างเผือก	อักษรย่อ บ.ช.
ชั้นที่ ๖ เหรียญทองช้างเผือก	อักษรย่อ ร.ท.ช.
ชั้นที่ ๗ เหรียญเงินช้างเผือก	อักษรย่อ ร.ง.ช.

มาตรา ๘ เครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้มีลักษณะดังต่อไปนี้ คือ

ชั้นสูงสุด มหาปรมาภรณ์ช้างเผือก

ดวงตราด้านหน้าเป็นรูปช้างไอราพต ลงยาสีขาวอยู่บนพื้นทองในดอกบัวบาน กลีบลงยาสีชมพูสลับแดง เกสรเงิน รอบนอกมีกระจังทองลงยาสีเขียวสี่ทิศ มีรัศมีเปลวเงินตามระหว่างด้านหลังเปลี่ยนรูปช้างเป็นอักษรพระปรมาภิไธยย่อ ม.ป.ร. ลงยาสีแดง เบื้องบนมีอุณาโลมสีเงินและพระมหามงกุฎทองรัศมีห้อยกับแพรแถบขนาดกว้าง ๑๐ เซนติเมตร สีแดงริมเขียวมีริ้วเหลืองริ้วน้ำเงิน ขนาดเล็กควบคั่นทั้งสองข้าง สะพายป่าซ้ายเฉียงลงทางขวา กับมีดาราด้านหน้าอย่างดวงตรา แต่ย่อมากกว่าซ้อนอยู่บนรัศมีเงินจำหลักเป็นเพชรสร้างสี่แฉกรัศมีทองสี่แฉก ประดับที่อกเสื้อเบื้องซ้าย สำหรับพระราชทานสตรีนั้น ดวงตรา ดารา และสายสะพายป่ามีขนาดย่อมากกว่า

มหาปรมาภรณ์ช้างเผือก
(ม.ป.ช.) บุรุษ

มหาปรมาภรณ์ช้างเผือก
(ม.ป.ช.) สตรี

ชั้นที่ ๑ ประถมาภรณ์ช้างเผือก

ดวงตราเป็นรูปช้างเผือกทรงเครื่องยืนแท่นอยู่บนพื้นทองในดอกบัวบาน กลีบลงยาสีแดงสลับเขียว เกสรเงิน รอบนอกมีกระจังเงินแปดทิศ มีกระจังแทรกตามระหว่าง ด้านหลังเปลี่ยนรูปช้างเผือกเป็นอักษรพระปรมาภิไธยย่อ ม.ป.ร. ลงยาสีแดง เบื้องบนมีพระมหามงกุฎทองมีรัศมีห้อยกับแพรแถบขนาดกว้าง ๑๐ เซนติเมตร สีแดงริมเขียว มีริ้วเหลือง ริ้วน้ำเงิน ขนาดใหญ่ควบคั่นทั้งสองข้าง สะพายป่าขวาเฉียงลงทางซ้ายกับมีดาราด้านหน้าอย่างดวงตราแต่กระจังยาวกว่าด้านหลังเป็นทอง ประดับที่อกเสื้อเบื้องซ้าย สำหรับพระราชทานสตรีนั้น ดวงตรา ดารา และสายสะพายมีขนาดย่อมากกว่า

ประถมาภรณ์ช้างเผือก
(ป.ช.) บุรุษ

ประถมาภรณ์ช้างเผือก
(ป.ช.) สตรี

ชั้นที่ ๒ ทวีติยาภรณ์ช้างเผือก

ดวงตราอย่างประถมาภรณ์ แต่ย่อมกว่าและที่พระมหามงกุฎไม่มีรัศมี ด้านหลังเป็นทองเกลี้ยง ห้อยกับแพรแถบขนาดกว้าง ๔ เซนติเมตรสวมคอ กับมีดาราอย่างประถมาภรณ์ประดับที่อกเสื้อเบื้องซ้าย สำหรับพระราชทานสตรีนั้น ดวงตรา ดารา ย่อมมีขนาดย่อมกว่า และดวงตราใช้ห้อยกับแพรแถบ ผูกเป็นรูปแมลงปอประดับเสื้อที่หน้าบ่าซ้าย

ทวีติยาภรณ์ช้างเผือก
(ท.ช.) บุรุษ

ทวีติยาภรณ์ช้างเผือก
(ท.ช.) สตรี

ชั้นที่ ๓ ตริตาภรณ์ช้างเผือก

ดวงตราอย่างทวีติยาภรณ์ ห้อยกับแพรแถบขนาดกว้าง ๔ เซนติเมตร สวมคอ สำหรับพระราชทานสตรีนั้น ดวงตรามีขนาดย่อมกว่า และห้อยแพรแถบผูกเป็นรูปแมลงปอประดับเสื้อที่หน้าบ่าซ้าย

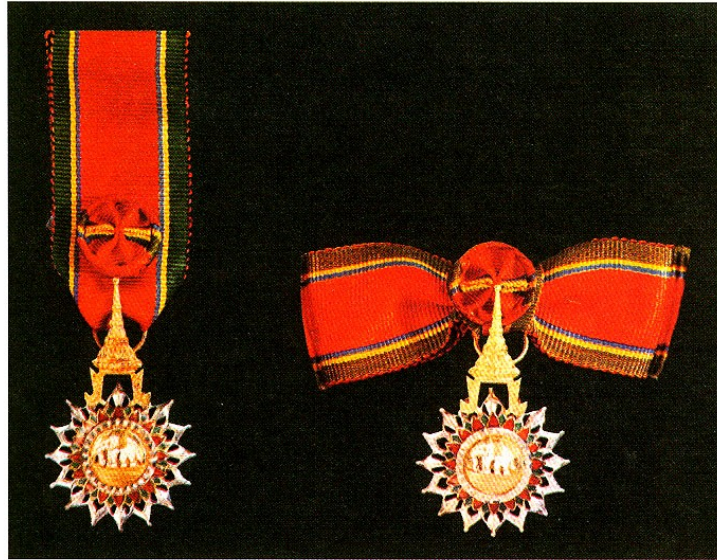
ตริตาภรณ์ช้างเผือก
(ต.ช.) บุรุษ

ตริตาภรณ์ช้างเผือก
(ต.ช.) สตรี

ชั้นที่ ๔ จัตุรตถาภรณ์ช้างเผือก

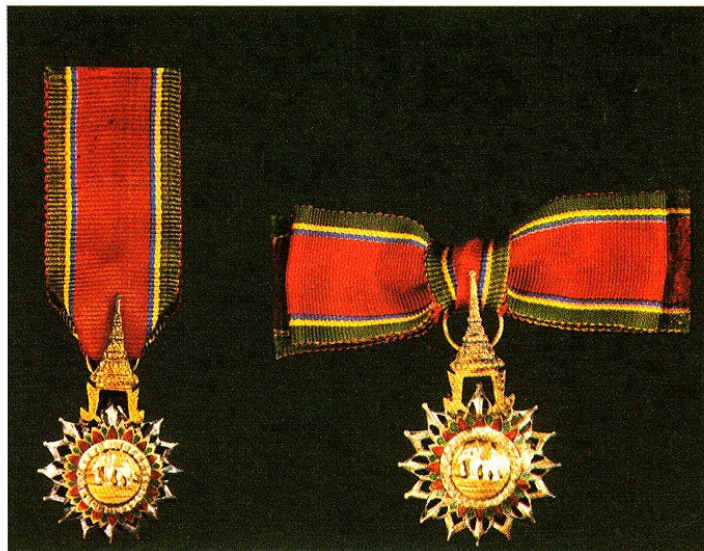
ดวงตราอย่างจัตริตาภรณ์ แต่ย่อมากกว่า ห้อยกับแพรแถบขนาดกว้าง ๓ เซนติเมตร มีดอกไม้จิบติดบนแพรแถบประดับที่อกเสื้อเบื้องซ้าย สำหรับสตรีผูกเป็นรูปแมลงปอ ประดับเสื้อที่หน้าบ่าซ้าย

จัตริตาภรณ์ช้างเผือก
(จ.ช.) บุรุษ-สตรี

ชั้นที่ ๕ เบญจมาภรณ์ช้างเผือก

ดวงตราอย่างจัตริตาภรณ์ แต่ไม่มีดอกไม้จิบ สำหรับสตรีผูกเป็นรูปแมลงปอ ประดับเสื้อที่หน้าบ่าซ้าย

เบญจมาภรณ์ช้างเผือก
(บ.ช.) บุรุษ-สตรี

ชั้นที่ ๖ เหรียญทองช้างเผือก

เหรียญเงินกลมกะไหล่ทอง ด้านหน้าเป็นรูปช้างเผือกอยู่ในดอกบัวบาน ด้านหลังเป็นอักษรพระปรมาภิไธยย่อ ม.ป.ร. เบื้องบนมีพระมงกุฎห้อยกับแพรแถบ ขนาดกว้าง ๓ เซนติเมตร ประดับที่อกเสื้อเบื้องซ้าย สำหรับสตรีผูกเป็นรูปแมลงปอ ประดับเสื้อที่หน้าบ่าซ้าย

ชั้นที่ ๗ เหรียญเงินช้างเผือก

เหรียญเงิน มีลักษณะอย่างเหรียญทอง สำหรับสตรีผูกเป็นรูปแมลงปอ ประดับเสื้อที่หน้าบ่าซ้าย

มาตรา ๙ ผู้ซึ่งได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้ตั้งแต่ชั้นที่ ๕ ถึงชั้นสูงสุด ให้มีประกาศนียบัตรทรงลงพระปรมาภิไธย และประทับพระราชลัญจกร ส่วนผู้ที่ได้รับพระราชทานชั้นที่ ๖ และที่ ๗ จะได้ประกาศนามในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๑๐ เมื่อผู้ซึ่งได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้วายชนม์ ผู้รับมรดกจะต้องส่งเครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้คืนภายในกำหนดสามสิบวัน ถ้าส่งคืนไม่ได้ด้วยประการใด ๆ กองมรดกจะต้องรับผิดชอบ

มาตรา ๑๑ เมื่อผู้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้ได้รับพระราชทานชั้นสูงขึ้น ผู้รับพระราชทานต้องส่งเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นรอง หรือในกรณีที่ทรงเรียกเครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้คืนตามความในมาตรา ๔ ถ้าผู้รับพระราชทานส่งคืนไม่ได้ด้วยประการใด ๆ ผู้รับพระราชทานจะต้องใช้ราคาเครื่องราชอิสริยาภรณ์นั้น

มาตรา ๑๒ บรรดาผู้ซึ่งได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้อยู่แล้วในวันใช้พระราชบัญญัตินี้ มีสิทธิและหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ทุกประการ

มาตรา ๑๓ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พิบูลสงคราม

นายกรัฐมนตรี

พระราชบัญญัติ
เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎไทย
พุทธศักราช ๒๔๘๔

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล

คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

(ตามประกาศประธานสภาผู้แทนราษฎร ลงวันที่ ๔ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๘๐)

อาทิตยทิพอาภา

พล.อ. พิชยนทรโยธิน

ตราไว้ ณ วันที่ ๒๔ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๘๔

เป็นปีที่ ๘ ในรัชกาลปัจจุบัน

โดยที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติว่า สมควรแก้ไขกฎหมายว่าด้วยเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎไทย

จึงมีพระบรมราชโองการให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้ โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัติให้เรียกว่า “พระราชบัญญัติเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎไทย พุทธศักราช ๒๔๘๔”

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎไทยรัตนโกสินทรศก ๑๒๘ และบรรดากฎหมาย กฎและข้อบังคับอื่น ๆ ในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งขัดแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประธานของเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือกและทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะพระราชทานและเรียกคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้

มาตรา ๕ เครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้ สำหรับพระราชทาน ผู้กระทำความดีความชอบเป็นประโยชน์แก่ราชการหรือสาธารณชน ตามที่ทรงพระราชดำริเห็นสมควร

มาตรา ๖ เจ้านายหรือผู้มีเกียรติของต่างประเทศอาจได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้ได้

มาตรา ๗ เครื่องราชอิสริยาภรณ์แบ่งเป็น ๘ ชั้น มีนามดังต่อไปนี้

ชั้นสูงสุด มหาวชิรมงกุฎ	อักษรย่อ ม.ว.ม.
ชั้นที่ ๑ ประถมาภรณ์มงกุฎไทย	อักษรย่อ ป.ม.
ชั้นที่ ๒ ทวีติยาภรณ์มงกุฎไทย	อักษรย่อ ท.ม.
ชั้นที่ ๓ ตริตาภรณ์มงกุฎไทย	อักษรย่อ ต.ม.
ชั้นที่ ๔ จัตวาภรณ์มงกุฎไทย	อักษรย่อ จ.ม.
ชั้นที่ ๕ เบญจมาภรณ์มงกุฎไทย	อักษรย่อ บ.ม.
ชั้นที่ ๖ เหรียญทองมงกุฎไทย	อักษรย่อ ร.ท.ม.
ชั้นที่ ๗ เหรียญเงินมงกุฎไทย	อักษรย่อ ร.ง.ม.

มาตรา ๘ เครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้มีลักษณะดังต่อไปนี้ คือ

ชั้นสูงสุด มหาชริมมงกุฏ

ดวงตราเป็นกลีบบัวทอง แวลงยาสีแดง สีกลีบ มีพระมหาชริราชูธเงินแทรกสลัตามระหว่างกลาง ดวงตรามีอักษรพระปรมาภิไธยย่อ ร.ร. กับเลข ๖ เป็นเพชรสร้าง มีเนื้อเงินล้อมรอบอยู่ภายใต้พระมหามงกุฏทอง เบื้องบนมีพระเศวตฉัตรรัศมีทองห้อยกับแพรแถบขนาดกว้าง ๑๐ เซนติเมตร สีครามแก่มีริ้วแดงริ้วขาว อยู่ริมทั้งสองข้าง สะพายบ่าซ้ายเฉียงลงทางขวา กับมีดาราเป็นรัศมีเงิน ๔ ทิศ มีรัศมีสายฟ้าทองแทรกสลัตามระหว่าง กลางดาราเหมือนอย่างดวงตรา แต่อักษรพระปรมาภิไธยย่อประดับเพชรและไม่มีพระเศวตฉัตรประดับที่อกเสื้อเบื้องซ้าย สำหรับพระราชทานสตรีนั้น ดวงตรา ดาราและสายสะพายมีขนาดย่อมกว่า

มหาชริมมงกุฏ
(ม.ว.ม.) บุรุษ

มหาชริมมงกุฏ
(ม.ว.ม.) สตรี

ชั้นที่ ๑ ประถมาภรณ์มงกุฎไทย

ดวงตราเป็นรูปพระมหามงกุฎอยู่ในลายหว่านล้อมทองพื้นลงยาสีน้ำเงินและสีแดง มีกระจังเงินใหญ่สี่ทิศ เล็กสี่ทิศ มีรัศมีทองสลัตามระหว่าง ด้านหลังเปลี่ยนพระมหามงกุฎเป็นอักษรพระปรมาภิไธยย่อ จ.ป.ร. เบื้องบนมีจุลมงกุฎห้อยกับแพรแถบขนาดกว้าง ๑๐ เซนติเมตร สีน้ำเงินริมเขียว มีริ้วเหลือง ริ้วแดง ขนาดใหญ่ ควบคั่นทั้งสองข้าง สะพายบ่าขวาเฉียงลงทางซ้ายกับมีดารารูปอย่างด้านหน้าดวงตราแต่ไม่มีจุลมงกุฎด้านหลัง เป็นทองประดับที่อกเสื้อเบื้องซ้าย สำหรับพระราชทานสตรีนั้น ดวงตรา ดารา และสายสะพายมีขนาดย่อมกว่า

ประถมาภรณ์มงกุฎไทย
(ป.ม.) บุรุษ

ประถมาภรณ์มงกุฎไทย
(ป.ม.) สตรี

ชั้นที่ ๒ ทวีติยาภรณ์มงกุฎไทย

ดวงตราอย่างประถมาภรณ์ แต่ด้านหลังเป็นทองเกลี้ยงห้อยกับแพรแถบขนาดกว้าง ๔ เซนติเมตร สวมคอ กับมีดาราอย่างประถมาภรณ์ ประดับที่อกเสื้อเบื้องซ้าย สำหรับพระราชทานสตรีนั้น ดวงตรา ดารา ย่อมมีขนาดย่อมกว่า และดวงตราใช้ห้อยกับแพรแถบ ผูกเป็นรูปแมลงปอประดับเสื้อที่หน้าบ่าซ้าย

ทวีติยาภรณ์มงกุฎไทย
(ท.ม.) บุรุษ

ทวีติยาภรณ์มงกุฎไทย
(ท.ม.) สตรี

ชั้นที่ ๓ ตริตาภรณ์มงกุฎไทย

ดวงตราอย่างทวีติยาภรณ์ ห้อยกับแพรแถบขนาดกว้าง ๔ เซนติเมตร สวมคอ สำหรับพระราชทานสตรีนั้น ดวงตรามีขนาดย่อมกว่า และห้อยแพรแถบผูกเป็นรูปแมลงปอประดับเสื้อที่หน้าบ่าซ้าย

ตริตาภรณ์มงกุฎไทย
(ต.ม.) บุรุษ

ตริตาภรณ์มงกุฎไทย
(ต.ม.) สตรี

ชั้นที่ ๔ จัตุรตถาภรณ์มงกุฎไทย

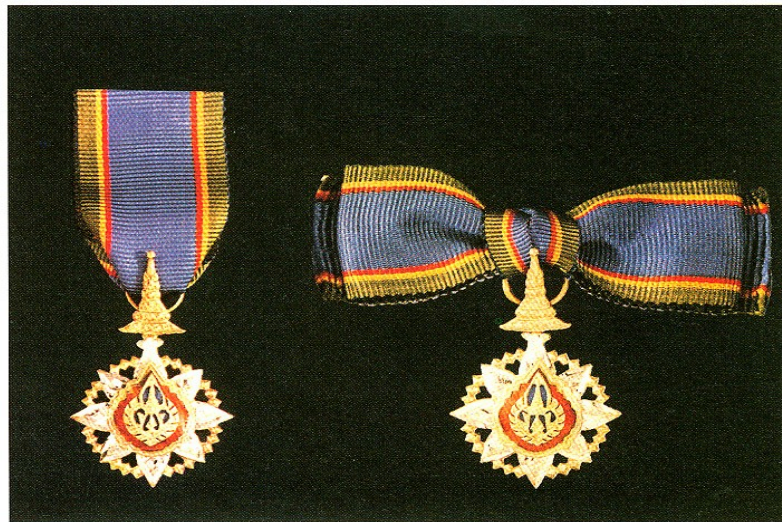
ดวงตราอย่างจัตริตาภรณ์ แต่ย่อมากกว่า ห้อยกับแพรแถบขนาดกว้าง ๓ เซนติเมตร มีดอกไม้จีบติดบนแพรแถบประดับที่อกเสื้อเบื้องซ้าย สำหรับสตรีผูกเป็นรูปแมลงปอ ประดับเสื้อที่หน้าบ่าซ้าย

จัตตุรตถาภรณ์มงกุฎไทย
(จ.ม.) บุรุษ-สตรี

ชั้นที่ ๕ เบญจมาภรณ์มงกุฎไทย

ดวงตราอย่างจัตตุรตถาภรณ์ แต่ไม่มีดอกไม้จีบ สำหรับสตรีผูกเป็นรูปแมลงปอ ประดับเสื้อที่หน้าบ่าซ้าย

เบญจมาภรณ์มงกุฎไทย
(บ.ม.) บุรุษ-สตรี

ชั้นที่ ๖ เหรียญทองมงกุฎไทย

เหรียญเงินกลมกะไหล่ทอง ด้านหน้าเป็นรูปพระมหามงกุฎอยู่ในลายหว่านล้อม ด้านหลังเป็นอักษรพระปรมาภิไธยย่อ จ.ป.ร. เบื้องบนมีจุลมงกุฎห้อยกับแพรแถบ ขนาดกว้าง ๓ เซนติเมตร ประดับที่อกเสื้อเบื้องซ้าย สำหรับสตรีผูกเป็นรูปแมลงปอ ประดับเสื้อที่หน้าบ่าซ้าย

ชั้นที่ ๗ เหรียญเงินมงกุฎไทย

เหรียญเงิน มีลักษณะอย่างเหรียญทอง สำหรับสตรีผูกเป็นรูปแมลงปอ ประดับเสื้อที่หน้าบ่าซ้าย

มาตรา ๙ ผู้ซึ่งได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้ตั้งแต่ชั้นที่ ๕ ถึงชั้นสูงสุด ให้มีประกาศนียบัตรทรงลงพระปรมาภิไธย และประทับพระราชลัญจกร ส่วนผู้ที่ได้รับพระราชทานชั้นที่ ๖ และที่ ๗ จะได้ประกาศนามในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๑๐ เมื่อผู้ซึ่งได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้วายชนม์ ผู้รับมรดกจะต้องส่งเครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้คืนภายในกำหนดสามสิบวัน ถ้าส่งคืนไม่ได้ด้วยประการใด ๆ กองมรดกจะต้องรับผิดชอบ

มาตรา ๑๑ เมื่อผู้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้ได้รับพระราชทานชั้นสูงขึ้น ผู้รับพระราชทานต้องส่งเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นรอง หรือในกรณีที่ทรงเรียกเครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้คืนตามความในมาตรา ๔ ถ้าผู้รับพระราชทานส่งคืนไม่ได้ด้วยประการใด ๆ ผู้รับพระราชทานจะต้องใช้ราคาเครื่องราชอิสริยาภรณ์นั้น

มาตรา ๑๒ บรรดาผู้ซึ่งได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้อยู่แล้วในวันใช้พระราชบัญญัตินี้ มีสิทธิและหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ทุกประการ

มาตรา ๑๓ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พิบูลสงคราม

นายกรัฐมนตรี

พระราชบัญญัติ
เหรียญจักรมาลาและเหรียญจักรพรรดิมาลา
พุทธศักราช ๒๕๕๕

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล

คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

(ตามประกาศประธานสภาผู้แทนราษฎร ลงวันที่ ๔ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๕๐)

อาทิศย์ทิพอาภา

พล.อ. พิชยนทรโยธิน

ตราไว้ ณ วันที่ ๒๕ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๕

เป็นปีที่ ๘ ในรัชกาลปัจจุบัน

โดยที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติว่าสมควรแก้ไขกฎหมายว่าด้วยเหรียญจักรมาลาและเหรียญจักรพรรดิมาลา
จึงมีพระบรมราชโองการให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้ โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร
ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัติให้เรียกว่า “พระราชบัญญัติเหรียญจักรมาลาและเหรียญจักรพรรดิมาลา
พุทธศักราช ๒๕๕๕”

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติเหรียญจักรมาลารัตนโกสินทรศก ๑๒๓ และพระราชบัญญัติ
เหรียญจักรพรรดิมาลารัตนโกสินทรศก ๑๓๐

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

คำว่า “ทหารและตำรวจ” หมายความว่า ทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ และตำรวจ

คำว่า “ข้าราชการฝ่ายพลเรือน” หมายความว่า ข้าราชการพลเรือนตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบ

ข้าราชการพลเรือน ข้าราชการพลเรือนสังกัดกระทรวงกลาโหม และข้าราชการฝ่ายตุลาการตามกฎหมายว่า
ด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ เว้นแต่ข้าราชการประเภทวิสามัญ

มาตรานี้ยกเลิกตามพระราชบัญญัติเหรียญจักรมาลาและเหรียญจักรพรรดิมาลา (ฉบับที่ ๓)
พุทธศักราช ๒๕๐๗ และให้ใช้คำต่อไปนี้แทน

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“ทหารและตำรวจ” หมายความว่า ทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศและตำรวจ

“ข้าราชการฝ่ายพลเรือน” หมายความว่า ข้าราชการพลเรือนตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการ
พลเรือน ข้าราชการพลเรือนสังกัดกระทรวงกลาโหม ข้าราชการฝ่ายตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบ
ข้าราชการฝ่ายตุลาการ ข้าราชการฝ่ายอัยการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ และ
หมายความรวมถึงพนักงานเทศบาลตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยระเบียบพนักงานเทศบาล ทั้งนี้ เว้นแต่
ข้าราชการวิสามัญหรือพนักงานเทศบาลวิสามัญ

มาตรา ๕ เหรียญจักรมาลา มีลักษณะเป็นเหรียญเงินกลม ด้านหน้ามีรูปจักร กลางวงจักรเป็นรูปจตุรมงกุฏ พานรองสองชั้น มีเครื่องสูงสองข้าง ด้านหลังมีรูปจักร กลางวงจักรเป็นรูปช้าง กับจารึกอักษรว่า “ส.พ.ป.ม.จ.๕” มีห่วงห้อยกับแพรแถบกว้าง ๓ เซนติเมตร สีแดงขอบเขียวมีริ้วสีเหลือง ริ้วสีน้ำเงิน ประดับที่อกเสื้อเบื้องซ้าย

มาตรานี้ยกเลิกตามพระราชบัญญัติเหรียญจักรมาลาและเหรียญจักรพรรดิมาลา (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๔๔๘ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

มาตรา ๕ เหรียญจักรมาลา มีลักษณะเป็นเหรียญเงินกลม ด้านหน้ามีรูปจักร กลางวงจักรเป็นรูปจตุรมงกุฏ พานรองสองชั้น มีเครื่องสูงสองข้าง ด้านหลังมีรูปจักร กลางวงจักรเป็นรูปช้าง กับจารึกอักษรว่า “ส.พ.ป.ม.จ.๕” มีห่วงห้อยกับแพรแถบกว้าง ๓ เซนติเมตร สีแดงขอบเขียวมีริ้วสีเหลือง ริ้วสีน้ำเงิน ประดับที่อกเสื้อเบื้องซ้าย

มาตรา ๖ เหรียญจักรมาลาสำหรับพระราชทานแก่ผู้ที่มียศทหารหรือตำรวจตลอดจนว่ายศนั้น ๆ ทั้งต้องเป็นผู้ที่รับราชการประจำการหรือในกองประจำการ รวมกันเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๑๕ ปี

การนับเวลาราชการ ให้นับตั้งแต่อายุ ๑๘ ปีบริบูรณ์หรือตั้งแต่วันขึ้นทะเบียนกองประจำการ ตามกฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหาร แล้วแต่กรณี

มาตรา ๗ เหรียญจักรพรรดิมาลา มีลักษณะเป็นเหรียญเงินกลมรูปจักร ด้านหน้ามีรูปครุฑพ่าห์อยู่ในวงจักร ด้านหลังมีรูปช้างอยู่ในวงจักร จารึกอักษรโดยรอบว่า “บำเหน็จแห่งความยั่งยืนและมั่นคงในราชการ” เบื้องบนเหรียญมีเครื่องหมายพระวชิราวุธห้อยกับแพรแถบกว้าง ๓ เซนติเมตร สีแดงขอบสีเหลืองกับสีเขียว ประดับที่อกเสื้อเบื้องซ้ายสำหรับพระราชทานสตรีใช้ห้อยกับแพรแถบผูกเป็นรูปแมลงปอ ประดับเสื้อที่หน้าบ่าซ้าย

มาตรา ๘ เหรียญจักรพรรดิมาลาสำหรับพระราชทานข้าราชการฝ่ายพลเรือน ที่รับราชการมาด้วยความเรียบร้อย เป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๒๕ ปี

การนับเวลาราชการ ให้นับโดยคำนวณเวลาราชการทั้งหมดของผู้นั้นรวมกัน แต่ถ้าผู้นั้นเข้ารับราชการก่อนอายุครบ ๑๘ ปีบริบูรณ์ ให้นับตั้งแต่วันอายุครบ ๑๘ ปีบริบูรณ์เป็นต้นไป

มาตรา ๙ ทหารและตำรวจที่รับราชการมารวมเวลาราชการไม่น้อยกว่า ๒๕ ปี หากไม่เข้าเกณฑ์ที่จะได้รับพระราชทานเหรียญจักรมาลาตามมาตรา ๖ ก็ให้ได้รับพระราชทานเหรียญจักรพรรดิมาลาตามมาตรา ๘

มาตรา ๑๐ ผู้ซึ่งได้รับพระราชทานเหรียญจักรมาลาหรือเหรียญจักรพรรดิมาลา ให้มีประกาศนียบัตรทรงลงพระปรมาภิไธย และประทับพระราชลัญจกร

มาตรา ๑๑ การพระราชทานเหรียญจักรมาลาหรือเหรียญจักรพรรดิมาลา พระราชทานเป็นกรรมสิทธิ์เมื่อผู้ได้รับพระราชทานวายชนม์ให้ทายาทโดยธรรมรักษาไว้เป็นที่ระลึก แต่ถ้าผู้ได้รับพระราชทานก็ดี ทายาทโดยธรรมก็ดี ประพฤติตนไม่สมเกียรติ อาจทรงเรียกคืนได้ ถ้าส่งคืนไม่ได้ด้วยประการใด ๆ ภายในกำหนดสามสิบวันจะต้องใช้ราคาเหรียญนั้น

มาตรา ๑๒ เหรียญจักรมาลาหรือเหรียญจักรพรรดิมาลาจะพระราชทานแก่ผู้ใดอย่างใดอย่างหนึ่งแต่อย่างเดียวนั้น

มาตรา ๑๓ บรรดาผู้ซึ่งได้รับพระราชทานเหรียญจักรมาลาหรือเหรียญจักรพรรดิมาลาอยู่แล้วในวันใช้พระราชทานบัญญัตินี้มีสิทธิและหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ทุกประการ

มาตรา ๑๔ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พิบูลสงคราม

นายกรัฐมนตรี

เหรียญจักรพรรดิมาลา
(ร.จ.พ.) บุรุษ

เหรียญจักรพรรดิมาลา
(ร.จ.พ.) สตรี

การคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์

เครื่องราชอิสริยาภรณ์เป็นสิ่งที่มีคุณค่ายิ่งในทางเกียรติยศ มีผลในการส่งเสริมให้บุคคลร่วมแรงร่วมใจทำประโยชน์แก่ประเทศชาติ และทำคุณความดีควรแก่การเอาเยี่ยงอย่าง เครื่องราชอิสริยาภรณ์จึงมิใช่เครื่องจำแนกชนชั้นของบุคคล หรือสิ่งที่แสดงความไม่เสมอภาค เพราะบุคคลที่ประพฤติปฏิบัติเช่นเดียวกันย่อมมีโอกาสรับพระราชทานเช่นเดียวกันจากการอุทิศและเสียสละตนสู่การตอบแทนอันสูงค่า เครื่องราชอิสริยาภรณ์จึงเป็นเอกลักษณ์ของความดีที่อยู่คู่แผ่นดิน สำหรับพระราชทานให้ผู้กระทำความดีความชอบเป็นประโยชน์แก่ราชการหรือสาธารณชน ตามที่ทรงพระราชดำริเห็นสมควร

พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประธานของเครื่องราชอิสริยาภรณ์ และทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะพระราชทาน และเรียกคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์

กฎหมายว่าด้วยเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ พนักงานราชการ ได้รับพระราชทานมี ๒ ตระกูล คือ

* พระราชบัญญัติเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือก พ.ศ.๒๔๘๔

* พระราชบัญญัติเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎไทย พ.ศ.๒๔๘๔

ซึ่งมาตรา ๑๐ และ ๑๑ ของพระราชบัญญัติเครื่องราชอิสริยาภรณ์ทั้งสองตระกูล ได้บัญญัติกรณีที่ต้องส่งคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ดังนี้

๑. เมื่อผู้ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้ได้รับพระราชทานชั้นสูงขึ้นในตระกูลใด ผู้รับพระราชทานต้องส่งคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ของตระกูลนั้น

๒. กรณีที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เรียกเครื่องราชอิสริยาภรณ์คืน ต้องส่งคืนทุกชั้นตราที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

๓. เมื่อผู้ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์วายชนม์ ผู้รับมรดกต้องส่งคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์คืนทุกชั้นตรา ภายใน ๓๐ วัน

๔. ถ้าส่งเครื่องราชอิสริยาภรณ์คืนตามที่กฎหมายบัญญัติไม่ได้ด้วยประการใด ๆ ต้องชดใช้ราคาเครื่องราชอิสริยาภรณ์นั้น และคณะรัฐมนตรีได้กำหนดให้ปรับราคาชดใช้แทนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ไม่สามารถส่งคืนตามกฎหมายทุก ๓ ปี

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ รวมทั้งการจัดเตรียมเครื่องราชอิสริยาภรณ์เพื่อทูลเกล้าฯ ถวาย สำหรับพระราชทาน และการรับคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ แม้ว่าสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีจะได้รับงบประมาณในการจัดสร้างเครื่องราชอิสริยาภรณ์มาก แต่ก็คิดเป็นสัดส่วนเพียงประมาณร้อยละ ๒๕ ของจำนวนทั้งหมดที่จะต้องใช้สำหรับการจัดสร้างเครื่องราชอิสริยาภรณ์ให้ครบถ้วนตามจำนวนผู้ได้รับพระราชทานในแต่ละปี มีผลให้ไม่สามารถจ่ายเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นต่ำกว่าสายสะพายให้ผู้ที่มีชื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาได้ครบถ้วน เพียงเฉลี่ยจ่ายให้กระทรวง กรม ตามสัดส่วนร้อยละที่ได้รับการจัดสรรแต่ละปี เท่านั้น

การคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ จึงเป็นหน้าที่ของผู้ได้รับพระราชทานทุกคน แม้ว่าจะเกษียณอายุ ลาออก โอน ย้าย หรือวายชนม์ไปแล้วก็ตาม ก็ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ตามกรณี

๑. เมื่อได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสูงขึ้น

โดยที่ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ พนักงานราชการ จะได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ตระกูลมงกุฎไทย สลับกับตระกูลช้างเผือก ซึ่งพระราชบัญญัติแต่ละฉบับต่างกำหนดให้คืนชั้นรอง มีผลให้ผู้ได้รับพระราชทานที่ยังมีชีวิตจะมีสิทธิเก็บเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสูงของแต่ละตระกูลไว้ประดับร่วมกันเพียงชั้นตรา คือ ตระกูลช้างเผือก๑ ดวง/สำหรับ และตระกูลมงกุฎไทย๑ ดวง/สำหรับ แล้วส่งคืนชั้นรองของแต่ละตระกูลทั้งหมด

- เมื่อได้รับพระราชทานชั้น จ.ม. ให้เก็บไว้ประดับร่วมกับ บ.ช. โดยให้คืนชั้น บ.ม.

- เมื่อได้รับพระราชทานชั้น จ.ช. ให้เก็บไว้ประดับร่วมกับ จ.ม. โดยให้คืนชั้น บ.ช., บ.ม.

- เมื่อได้รับพระราชทานชั้น ต.ม. ให้เก็บไว้ประดับร่วมกับ จ.ช. โดยให้คืนชั้น จ.ม. ลงมา

ทุกชั้นตราที่ได้รับ

- เมื่อได้รับพระราชทานชั้น ต.ช. ให้เก็บไว้ประดับร่วมกับ ต.ม. โดยให้คืนชั้น จ.ช. ลงมา

ทุกชั้นตราที่ได้รับ

- เมื่อได้รับพระราชทานชั้น ท.ม. ให้เก็บไว้ประดับร่วมกับ ต.ช. โดยให้คืนชั้น ต.ม. ลงมา

ทุกชั้นตราที่ได้รับ

- เมื่อได้รับพระราชทานชั้น ท.ช. ให้เก็บไว้ประดับร่วมกับ ท.ม. โดยให้คืนชั้น ต.ช. ลงมา

ทุกชั้นตราที่ได้รับ

- เมื่อได้รับพระราชทานชั้น ป.ม. ให้เก็บไว้ประดับร่วมกับ ท.ช. โดยให้คืนชั้น ท.ม. ลงมา

ทุกชั้นตราที่ได้รับ

- เมื่อได้รับพระราชทานชั้น ป.ช. ให้เก็บไว้ประดับร่วมกับ ป.ม. โดยให้คืนชั้น ท.ช. ลงมา

ทุกชั้นตราที่ได้รับ

- เมื่อได้รับพระราชทานชั้น ม.ว.ม. ให้เก็บไว้ประดับร่วมกับ ป.ช. โดยให้คืนชั้น ป.ม. ลงมา

ทุกชั้นตราที่ได้รับ

- เมื่อได้รับพระราชทานชั้น ม.ป.ช. ให้เก็บไว้ประดับร่วมกับ ม.ว.ม. โดยให้คืนชั้น ป.ช. ลงมา

ทุกชั้นตราที่ได้รับ

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้ขอความร่วมมือให้หน่วยงานต่าง ๆ เร่งรัดให้บุคลากรในสังกัดส่งคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตามที่กฎหมายบัญญัติมาอย่างต่อเนื่อง และให้กระทรวง ทบวง กรม กำชับ กวดขันให้ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจในสังกัดจัดทำประวัติการได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ (ทะเบียนฐานันดร) ให้ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน และให้ติดตามเร่งรัดผู้ที่ยังมิได้ส่งคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตามกฎหมายให้ส่งคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ หากไม่สามารถส่งคืนได้ให้ชดใช้ตามราคาที่กำหนด

การจัดทำทะเบียนฐานันดร คือ การบันทึกประวัติการได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ทุกชั้นตรา ตามที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา การได้รับการจ่ายเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตามที่ราชกิจจานุเบกษา ประกาศหรือไม่ เมื่อใด ได้ส่งคืนหรือชดใช้แทนราคาตามเอกสารอ้างอิงใดหรือไม่อย่างไร ทั้งนี้ ต้องมีการปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ เพื่อประโยชน์ในการทวงถามให้คืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์หรือชดใช้เงิน

อนึ่ง เมื่อข้าราชการ โอน ย้าย เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องควรแนบสำเนาทะเบียนฐานันดรและสำเนาเอกสารที่เกี่ยวข้องไว้ในแฟ้มประวัติ เพื่อให้ส่วนราชการที่รับย้าย โอน จะได้ใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาเสนอขอพระราชทานเลื่อนชั้นตราสูงขึ้น มีผลให้ต้องเรียกคืนชั้นรองที่เคยได้รับการจ่ายไว้ก่อนหน้าแล้ว ดังนั้น หากปรากฏข้อมูลทะเบียนฐานันดรและเอกสารในแฟ้มประวัติ จะทำให้สามารถทวงคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ได้ครบถ้วน เกิดประโยชน์สูงสุดต่อราชการ

การคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นรองนี้ ต้องใช้แบบ ฐน.๓ ตามที่สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีกำหนด

เมื่อจัดทำแบบ ฐน.๓ เรียบร้อยแล้ว เสนอหัวหน้าส่วนราชการระดับกองลงนามแล้วส่งคืน
กลุ่มบริหารงานบุคคล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ทั้งนี้ไม่ควรส่งทางไปรษณีย์ เนื่องจากหากมีการ
สูญหายอาจจะต้องชดใช้แทนราคา สมควรที่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบจะนำมาส่งด้วยตนเอง หรือมอบหมายให้ผู้ที่
มีความรู้ความเข้าใจเป็นผู้นำส่ง เนื่องจากหากมีข้อขัดข้องประการใด จะได้หาข้อสรุปได้

๒. เมื่อผู้ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์วายชนม์

ทายาทผู้รับมรดกจะต้องส่งคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ภายใน ๓๐ วัน ถ้าไม่สามารถส่งคืนได้
ด้วยประการใด ๆ ทายาทจะต้องรับผิดชอบ โดยชดใช้แทนราคาตามกฎหมายกำหนด

ในการส่งคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ของผู้วายชนม์ให้ใช้แบบ ฐน.๕ ทั้งนี้ ถ้าผู้ได้รับ
พระราชทานทุกรายได้เคยส่งคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นรองตามกฎหมายมาก่อนแล้ว เมื่อวายชนม์ให้ทายาท
นำส่งคืนเฉพาะ ๒ ดวง/สำรับสูงสุดที่เก็บรักษาไว้ แต่ถ้าผู้วายชนม์ยังไม่เคยส่งคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นใด
มาก่อนก็ต้องส่งคืนทั้งหมด ถ้าส่งคืนไม่ได้ต้องชดใช้เงิน แม้ว่าจะถูกโจรกรรม ประสบอุทกภัย วาดภัย อัคคีภัย

อนึ่ง ถ้าผู้วายชนม์เคยได้รับพระราชทานเหรียญจักรพรรดิมาลา ทายาทไม่ต้องส่งคืนเหรียญ
จักรพรรดิมาลา เนื่องจากพระราชบัญญัติเหรียญจักรมาลา และเหรียญจักรพรรดิมาลา พศ.๒๔๘๔ มาตรา ๑๑
กำหนดว่า เป็นการพระราชทานให้เป็นกรรมสิทธิ์ เมื่อผู้ได้รับพระราชทานวายชนม์ ให้ทายาทโดยธรรมรักษาไว้
เป็นที่ระลึก แต่ถ้าผู้ได้รับพระราชทานหรือทายาทโดยธรรม ประพฤติตนไม่สมเกียรติ อาจทรงเรียกคืนได้
ถ้าส่งคืนไม่ได้ด้วยประการใด ๆ ภายในกำหนด ๓๐ วัน จะต้องใช้ราคาเหรียญ

ในทางปฏิบัติ ส่วนราชการมักไม่รายงานรายชื่อผู้วายชนม์ตามแบบ ฐน.๕ ตามที่สำนัก
เลขาธิการคณะรัฐมนตรีกำหนด และไม่ติดตามทวงถามหรือบังคับให้เป็นไปตามกฎหมายกำหนดอย่างแท้จริง
กรณีติดตามผู้วายชนม์หรือผู้ที่ลาออกหรือเกษียณอายุไปก่อนแล้ว แต่ไม่สามารถติดตามได้หรือไม่ทราบข้อมูล
ว่าวายชนม์หรือยัง ดังนั้น ขอให้ส่วนราชการตรวจสอบผู้ที่ลาออกหรือจะเกษียณว่าได้คืนชั้นรองครบแล้ว
หรือไม่ ถ้าคืนชั้นรองหมดแล้วเหลือแต่ชั้นตราสูงสุดของตระกูล ให้สอบถามผู้ที่ลาออกหรือผู้ที่เกษียณว่า
ประสงค์จะเก็บรักษาเครื่องราชอิสริยาภรณ์ไว้หรือไม่ หากไม่มีความจำเป็นต้องใช้ประดับแล้วก็ควรส่งคืน
ชั้นตราสูงสุดที่มีอยู่หรือชดใช้แทนราคา ทั้งนี้ ขอให้เป็นความสมัครใจของผู้นั้นที่จะคืนชั้นตราสูงสุดดังกล่าว
ซึ่งเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ของหน่วยงาน ควรแจ้งให้ผู้ได้รับพระราชทานทราบถึงสิทธิ
และหน้าที่อันพึงกระทำตามที่กฎหมายบัญญัติอย่างเคร่งครัด

๓. เมื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เรียกคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์

หากผู้ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ปฏิบัติตนและหน้าที่ไม่เหมาะสมกับการได้รับ
พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ดังกล่าว เช่น ให้โทษแก่ประเทศชาติบ้านเมือง หรือหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ
เป็นต้น

กรณีนี้ ต้องคืนประกาศนียบัตรกำกับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ด้วย (ถ้าเป็นการส่งคืนชั้นรองของ
ผู้ที่เลื่อนชั้นตราสูงขึ้น และของผู้วายชนม์ ตามข้อ ๑ และ ๒ **ไม่ต้องส่งคืนประกาศนียบัตรกำกับ
เครื่องราชอิสริยาภรณ์**)

ข้อแนะนำในการตรวจรับคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์จากผู้ส่งคืน

เครื่องราชอิสริยาภรณ์แต่ละชั้นตราจะมีลักษณะรายละเอียด ขนาดของดวงตรา ดารา แตกต่างกันไป จำเป็นอย่างยิ่งที่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบจะต้องศึกษา จุดจำลักษณะของแต่ละชั้นตรา เพื่อสามารถตรวจสอบเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่มีผู้นำมาส่งคืนได้อย่างถูกต้อง เนื่องจากมีปัญหาเนื่อง ๆ เช่น

- เป็นบุรุษ นำเหรียญของสตรีมาคืน หรือ สตรีนำเหรียญบุรุษมาส่งคืน ซึ่งอาจเกิดจากการนำเหรียญของคู่สมรสมาส่งคืนและอ้างว่าได้รับการจ่ายผิดตั้งแต่แรก ซึ่งหากเจ้าหน้าที่รับคืนมาก็ไม่เป็นการถูกต้อง อีกทั้งมีผลให้คู่สมรสครอบครองเหรียญที่ไม่ถูกต้อง หากนำไปประดับก็ไม่บังควร และเมื่อคู่สมรสจะส่งคืนก็ผิดเหรียญ (เนื่องจากสลับเหรียญระหว่างสามี-ภรรยา)
- เริ่มได้รับพระราชทานชั้น จ.ช. ซึ่งเป็นเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่มีดอกไม้จิบ (เรียกว่า “จอก”) ติดบนแพรแถบ และผู้ส่งคืนได้ทำจอกหลุดหายไปแล้วแต่แจ้งว่าส่งคืน บ.ช. ซึ่งหากเจ้าหน้าที่ไม่รู้จักเครื่องราชอิสริยาภรณ์ และรับคืนก็จะขัดกับข้อเท็จจริง และเมื่อนำส่งคืนสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ก็จะมีปัญหา เนื่องจากไม่เคยได้รับ บ.ช. แต่นำ บ.ช. มาคืน ดังนั้น นอกจากเจ้าหน้าที่จะรู้จักลักษณะของแต่ละดวงตราแล้ว ยังจำเป็นต้องทราบประวัติของผู้ส่งคืนแต่ละรายด้วย จึงต้องจัดทำทะเบียนฐานันดรไว้ทุกส่วนราชการ
- เมื่อได้รับพระราชทานชั้นสายสะพาย และนำชั้นรองคือ ท.ม. หรือ ท.ช. มาคืน มักมีการสลับดาราของ ท.ม. กับ ท.ช. เช่น ส่งคืน ท.ม. แต่นำดาราของ ท.ช. มาด้วย ซึ่งหากผู้ได้รับพระราชทานนำเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่เหลือคือ ท.ช. ไปประดับร่วมกับดาราของ ท.ม. ย่อมไม่ถูกต้อง จึงต้องตรวจสอบให้เรียบร้อยก่อนที่จะรับคืนต่อหน้าผู้นำส่ง

อนึ่ง ส่วนราชการควรจัดสถานที่ที่เหมาะสมที่จะเก็บรักษาเครื่องราชอิสริยาภรณ์เพื่อมิให้สูญหาย ชำรุด เมื่อมีผู้นำเครื่องราชอิสริยาภรณ์มาคืน เจ้าหน้าที่ควรปฏิบัติดังนี้

๑. ตรวจสอบเหรียญที่ส่งคืนว่าถูกต้อง สมบูรณ์ครบถ้วนตรงกับชั้นตราที่ผู้ส่งคืนระบุหรือไม่
๒. ตรวจสอบประวัติการได้รับพระราชทานจากทะเบียนฐานันดรว่า ผู้ส่งคืนเคยได้รับพระราชทานชั้นตราที่ส่งคืนหรือไม่ ตามประกาศราชกิจจานุเบกษา ลำดับใด หน้าใด ประจำปีใด
๓. บันทึกชื่อผู้ส่งคืน ชั้นตราที่คืน ไว้กับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ เนื่องจากหากมีปัญหาในการส่งคืนเหรียญของผู้ใด ชั้นตราใด จะได้สะดวกในการตรวจสอบแก้ไขต่อไป
๔. จัดทำบัญชีรายชื่อผู้ส่งคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ (แบบ ฐาน.๓) โดยระบุชื่อ-สกุล พร้อม ชื่อ-สกุลเดิม (ถ้ามี) ชั้นตราที่คืน จำนวน ลำดับ/หน้าที่ และปีที่เคยได้รับพระราชทาน ซึ่งหากส่วนราชการจัดทำทะเบียนฐานันดรไว้ ก็สามารถนำข้อมูลมาใช้อ้างอิงได้ทันที

การส่งคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ผู้ได้รับพระราชทานส่งคืนที่หน่วยงานที่ตนเองปฏิบัติราชการอยู่ หากโอน ย้าย ให้ส่งคืนที่ส่วนราชการใหม่ที่สังกัด และถ้าลาออก เกษียณอายุแล้ว ไม่มีความจำเป็นจะต้องใช้ประดับ หรือวางขมัม ให้ส่งคืนสังกัดสุดท้าย หรือส่งคืนที่ส่วนกลาง เพื่อกรมจะได้รวบรวมส่งสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีต่อไป

อนึ่ง กรณีเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ส่งคืนมีสภาพชำรุด เสียหาย จะพิจารณารับคืนเฉพาะที่มีการชำรุดตามสภาพการใช้งาน เช่น การลงยาสีลอก บุป กะเทาะ สีกหรือที่ส่วนใดส่วนหนึ่งเพียงเล็กน้อย แต่หากมีสภาพชำรุดในลักษณะที่ขาดส่วนใดส่วนหนึ่งขององค์ประกอบของดวงตรา ดารา หรือเหรียญ ซึ่งระบุไว้ในพระราชบัญญัติของเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตระกูลนั้น ๆ สมควรที่ส่วนราชการจะขอความร่วมมือให้ใช้เงินแทนหรือขอซ่อมแซมโดยเจ้าของรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการซ่อมทั้งหมด

ในกรณีจำเป็นจะต้องส่งคืนหรือขอใช้ที่สำนักอำนวยการและเครื่องราชอิสริยาภรณ์ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ทำเนียบรัฐบาลก็ได้ แต่ต้องแจ้งรายละเอียดให้สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ทราบทุกครั้ง เพื่อบันทึกข้อมูลไว้ในทะเบียนฐานันดร

**ข้อมูลประกอบการปฏิบัติของสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เกี่ยวกับการส่งคืน
เครื่องราชอิสริยาภรณ์ หรือชดใช้ราคาแทนเครื่องราชอิสริยาภรณ์
ที่ไม่สามารถส่งคืนตามกฎหมาย**

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ส่งคืนต้องเป็นเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ได้รับพระราชทาน หรือได้รับการจ่ายจากสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เท่านั้น เครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ซื้อหรือจัดหาจากที่อื่นใด ถือว่าเป็นเครื่องราชอิสริยาภรณ์ปลอมและไม่สามารถส่งคืนทดแทนได้ตามกฎหมาย

ผู้ที่ส่งคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์หรือเงินชดใช้ราคาแทนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ส่งได้ที่หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง ดังนี้

*** หน่วยงานต้นสังกัด** ซึ่งจะรวบรวมส่งสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีต่อไป

*** สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี** ภายในบริเวณทำเนียบรัฐบาล โดยติดต่อที่สำนักอำนวยการ และเครื่องราชอิสริยาภรณ์ โทร. ๐ ๒๒๘๐ ๙๐๐๐ ต่อ ๔๒๓ ๔๒๔

กรณีชดใช้ราคาแทนเครื่องราชอิสริยาภรณ์เป็นเช็คหรือตัวแลกเงิน ขอให้ส่งจ่าย **สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี** และส่ง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ถนนนครปฐม เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐

เมื่อหน่วยงานต้นสังกัดได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์คืนจากผู้ใดแล้ว ขอให้เขียนป้ายชื่อติดไว้ที่เครื่องราชอิสริยาภรณ์นั้นด้วย เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการในภายหลังโดยเฉพาะกรณีที่เป็นเครื่องราชอิสริยาภรณ์ปลอม ชำรุด

กรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่าจะเป็นเครื่องราชอิสริยาภรณ์ปลอม เช่น รูปลักษณะ สี ขนาด หรือน้ำหนัก แตกต่างไปจากเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ได้รับการจ่ายจากสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี หรือไม่ปรากฏเครื่องหมายผู้สร้าง ให้แจ้งผู้ส่งคืนทราบเบื้องต้น แล้วส่งให้สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี พิจารณาต่อไป

เมื่อสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์หรือเงินชดใช้ราคาแทนเครื่องราชอิสริยาภรณ์แล้ว จะออกหลักฐานใบรับเครื่องราชอิสริยาภรณ์หรือใบเสร็จรับเงินให้แก่ผู้ส่งคืนเพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐาน และจะบันทึกข้อมูลในฐานข้อมูลทะเบียนฐานันดรด้วย

ในส่วนของเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ได้รับคืนนั้น สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีจะดำเนินการจัดซ่อมให้มีสภาพใหม่เพื่อใช้หมุนเวียนสำหรับการพระราชทานในปีต่อไป ดังนั้น การส่งคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตามที่กฎหมายบัญญัติ นอกจากจะเป็นการปฏิบัติตามกฎหมายและโบราณประเพณีแล้ว ยังนับเป็นการสนองพระมหากรุณาที่ทรงมีต่อผู้ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ อีกทั้งยังเป็นการช่วยลดภาระในด้านงบประมาณสำหรับการจัดสร้างเครื่องราชอิสริยาภรณ์ขึ้นใหม่อีกด้วย

กรณีเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่จะส่งคืนชำรุด มีแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

*** กรณีชำรุดเล็กน้อย** เช่น สีลงยาแตก สลักยึดหลุดแต่ส่วนประกอบทุกชิ้นส่วนอยู่ครบ สามารถส่งคืนได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการซ่อม

*** กรณีชำรุดในสาระสำคัญ** เช่น ถูกไฟไหม้จนเสียรูปลักษณะ จะไม่สามารถส่งคืนได้

*** กรณีส่วนประกอบบางส่วนสูญหาย** ให้ติดต่อสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เพื่อดำเนินการส่งให้หน่วยงานผู้สร้างเครื่องราชอิสริยาภรณ์ (สำนักกษาปณ์ หรือองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก) ซ่อมเพิ่มเติมส่วนประกอบให้มีสภาพสมบูรณ์ก่อนส่งคืน ทั้งนี้ ผู้ที่ต้องส่งคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมทั้งหมดก่อน

กรณีขอสร้างเครื่องราชอิสริยาภรณ์ทดแทนที่สูญหาย

เนื่องจากพระราชบัญญัติเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า พุทธศักราช ๒๔๘๔ พระราชบัญญัติเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎไทย พุทธศักราช ๒๔๘๔ และพระราชบัญญัติเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่สรรเสริญยิ่งดิเรกคุณาภรณ์ พ.ศ. ๒๕๓๔ บัญญัติให้ผู้ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสูงขึ้นไปต้องส่งคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นรอง ถ้าส่งคืนไม่ได้ด้วยประการใด ๆ ต้องใช้ราคาเครื่องราชอิสริยาภรณ์ และกรณีผู้ได้รับพระราชทานวายชนม์ ทายาทหรือผู้รับมรดกต้องส่งคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ภายในสามสิบวัน ถ้าส่งคืนไม่ได้ด้วยประการใด ๆ ต้องใช้ราคาเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ยกเว้นเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่สรรเสริญยิ่งดิเรกคุณาภรณ์ ซึ่งกฎหมายไม่ได้บัญญัติให้ต้องส่งคืนชั้นสูงสุด

ปรากฏว่า มีผู้ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์หรือทายาทของผู้ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์แจ้งความประสงค์ ขอให้สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีจัดสร้างเครื่องราชอิสริยาภรณ์ทดแทนที่สูญหายเพื่อใช้ประดับหรือส่งคืนตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยผู้ได้รับพระราชทานหรือทายาทจะเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย ซึ่งสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีพิจารณาแล้วเห็นว่า เพื่อให้มีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนและเป็นไปตามเจตนารมณ์และบทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติให้กรณีส่งคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ไม่ได้ต้องใช้ราคาเครื่องราชอิสริยาภรณ์ จึงเห็นสมควรกำหนดหลักเกณฑ์ในการขอสร้างเครื่องราชอิสริยาภรณ์ทดแทนที่สูญหาย ดังนี้

๑. เครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสูงสุดที่ได้รับพระราชทานในแต่ละตระกูล
 - ๑.๑ กรณีผู้ได้รับพระราชทานยังมีชีวิตอยู่ ขอสร้างทดแทนได้ เพื่อใช้ประดับในโอกาสอันควร
 - ๑.๒ กรณีผู้ได้รับพระราชทานวายชนม์แล้ว ไม่สามารถขอสร้างทดแทน
๒. เครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นรองที่ได้รับพระราชทานในแต่ละตระกูล
 - ๒.๑ กรณีเป็นเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นที่มีทั้งดวงตราและดารา
 - (๑) หากสูญหายเฉพาะดวงตราหรือดารา ขอสร้างทดแทนได้เฉพาะส่วนที่สูญหาย

เท่านั้น

- (๒) หากสูญหายทั้งดวงตราและดารา ไม่สามารถขอสร้างทดแทน
 - ๒.๒ กรณีเป็นเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นที่มีเฉพาะดวงตราหรือชั้นเหรียญ หากดวงตราหรือเหรียญสูญหาย ไม่สามารถขอสร้างทดแทน

**ราคาخذใช้แทนเครื่องราชอิสริยาภรณ์
กรณีที่ไม่สามารถส่งคืน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2558 – 2560
(ตั้งแต่ 1 ต.ค.57 – 30 ก.ย.60)**

ข้างเผือก			มงกุฎไทย		
ชั้น	บุรุษ	สตรี	ชั้น	บุรุษ	สตรี
ม.ป.ช.	41,560	32,382	ม.ว.ม.	55,516	43,316
ป.ช.	28,658	22,618	ป.ม.	27,240	20,834
ท.ช.	15,600	12,316	ท.ม.	16,664	11,612
ต.ช.	6,696	5,934	ต.ม.	6,406	5,096
จ.ช.	3,496	3,708	จ.ม.	3,496	3,708
บ.ช.	3,332	3,522	บ.ม.	3,332	3,522
ร.ท.ช.	2,414	2,786	ร.ท.ม.	1,994	2,420
ร.ง.ช.	2,324	2,668	ร.ง.ม.	1,976	2,364
			ร.จ.พ.	2,284	2,664

บัญชีรายชื่อผู้ส่งคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ (กรณีส่งคืนชั้นรอง)

กระทรวง.....

กรม/หน่วยงาน.....

แบบ รฐน 3

ลำดับ	คำนำหน้าชื่อ ชื่อตัว ชื่อสกุล เลขประจำตัวประชาชน (หากมีการเปลี่ยนแปลง คำนำหน้าชื่อ ชื่อตัว ชื่อสกุล โปรดแจ้งข้อมูลเดิมในวงเล็บต่อท้ายชื่อ)	เครื่องราชอิสริยาภรณ์ (ลงเลขจำนวนในชั้นที่คืน , ส่วนชั้นที่ไม่มีการคืนให้ทำเครื่องหมาย (-))																				รวม	หมายเหตุ (ระบุกรณีที่ ส่งคืน,กรณีการโอน สังกัด ฯลฯ)	
		ม.ป.ช.		ม.ว.ม.		ป.ช.		ป.ม.		ท.ช.		ท.ม.		ต.ช.		ต.ม.		จ.ช.		จ.ม.				
		บ	ส	บ	ส	บ	ส	บ	ส	บ	ส	บ	ส	บ	ส	บ	ส	บ	ส	บ	ส			
	รวม																							

(ลงชื่อ) ผู้รับรอง

(.....)

ตำแหน่ง

บัญชีรายชื่อผู้ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่วายชนม์

กระทรวง.....

กรม/หน่วยงาน.....

แบบ รฐน 5

ลำดับที่	คำนำหน้าชื่อ ชื่อตัว ชื่อสกุล เลขประจำตัวประชาชน (หากมีการเปลี่ยนแปลงคำนำหน้าชื่อ ชื่อตัว ชื่อสกุล โปรตแจ้ง ข้อมูลเดิมในวงเล็บต่อท้ายชื่อ)	วายชนม์		เครื่องราชอิสริยาภรณ์		หมายเหตุ
		วัน เดือน ปี	สาเหตุที่วายชนม์	เครื่องราชอิสริยาภรณ์ (ระบุชื่อย่อชั้นตราที่ ส่งคืนแต่ละรายการ)	เงินชดใช้แทนราคาฯ (บาท / ระบุชื่อย่อชั้นตรา ที่ส่งเงินคืนในวงเล็บ)	

ลงชื่อ..... ผู้รับรอง

(.....)

ตำแหน่ง

แบบบัญชีรายชื่อผู้ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่วายชนม์
กระทรวงสาธารณสุข
กรม/หน่วยงาน โรงพยาบาลแม่สอด

แบบ รฐน ๕

ลำดับ	รายชื่อ (๑)	วายชนม์		เครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ส่งคืน		หมายเหตุ
		วัน เดือน ปี (๒)	สาเหตุที่วายชนม์ (๒)	เครื่องราชอิสริยาภรณ์ (ระบุ ชื่อย่อชั้นตราที่ส่งคืนแต่ละ รายการ) (๓)	เงินชดใช้แทนราคา (บาท/ระบุชื่อย่อชั้นตรา ที่ส่งเงินคืนในวงเล็บ) (๔)	
๑.	* นายสุรินทร์ เทียนทอง	** ๑ ก.ค. ๔๕	** อุบัติเหตุรถชน	*** ท.ม. (๕ ๖.ค. ๓๗)	**** ๗,๘๓๐ บาท (ท.ช. ๕ ๖.ค. ๔๑)	เคยส่งคืน ต.ช. (๕ ๖.ค. ๓๔) และ ต.ม. (๕ ๖.ค. ๓๒) แล้ว ตามหนังสือ.....ที่..... ลว.....

***** ลงชื่อ.....(๕).....ผู้รับรอง
(.....)

คำอธิบาย

- * ให้ระบุชื่อ - สกุล ผู้วายชนม์ ถ้ามีการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล คำนานหน้านาม ให้วงเล็บไว้เพื่อยืนยันว่าเป็นบุคคลเดียวกัน
- ** ระบุวัน เดือน ปี และสาเหตุที่วายชนม์
- *** ระบุชั้นตราที่ทวายหน้าส่งคืน พร้อมระบุปีที่เคยได้รับพระราชทาน
- **** กรณีที่ไม่สามารถส่งคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ได้ให้ใช้เงินแทนราคา โดยระบุจำนวนเงินและชั้นตราที่ชดใช้ พร้อมระบุปีที่ได้รับพระราชทาน
- ***** ผู้อำนวยการโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด ผู้อำนวยการกอง/สำนัก/สถาบันในส่วนกลางลงนามรับรอง